

Verslag van de 4^e werkconferentie Logistiek Beweegt de Circulaire Economie

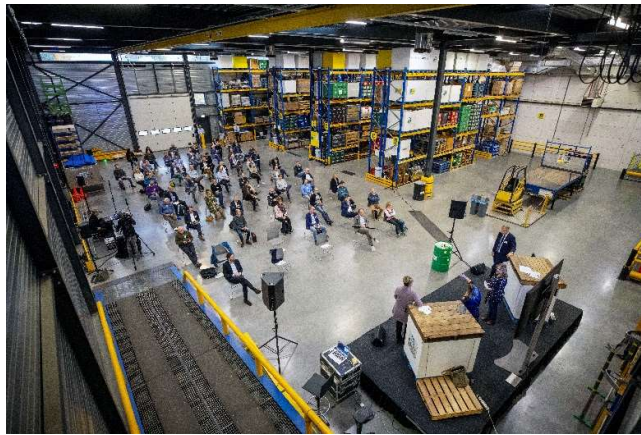
Zoetermeer, 4 november 2021

Er is in de afgelopen jaren veel werk verzet als het gaat om de transitie naar een circulaire economie. Veel onderzoek is gedaan, veel pilots zijn geïnitieerd en een aantal organisaties is bezig de operatie om te vormen om circulaire ambities te realiseren.

Maar...., is het genoeg, gaat het snel genoeg, blijven we niet te veel in pilots hangen? Om de transitie ook echt tractie te geven is verbinding cruciaal. Is dat niet bij uitstek de rol van de logistiek?

De logistieke sector en de logistieke functie kunnen de tractie aan de transitie geven:

‘Logistiek beweegt de circulaire economie’

Dit is het motto van de – inmiddels – traditionele Werkconferenties Logistiek en Circulaire Economie, waarvan de 4^e editie werd gehouden op 4 november 2021 in het gebouw van EVOFenedex in Zoetermeer.

De organisatie is in handen van een regieteam vanuit het Lectorenplatform Logitimo, TKI Dinalog, Regieorgaan SIA, Evofenedex, Stichting Het Groene Brein en Stichting Transactieland.

Ondersteuning werd verkregen van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Dit verslag is tot stand gekomen op basis van de input van alle deelnemers en geredigeerd door:

- Elmar Otten, EVOFenedex
- Nanko Boerma, Stichting Transactieland

Logitimo

 TKI DINALOG
Dutch Institute for Advanced Logistics

 evofenedex

 Regieorgaan **SIA**

 Het Groene
Brein

 TRANSACTIELAND
waardevol
verbinden

Samenvattende rapportage

1. INLEIDING

De transitie naar een circulaire economie is in volle gang. Voor zowel handels- en productiebedrijven als de logistieke sector biedt deze transitie grote kansen, waarbij één van de vragen is wie de rol als verbindende én regisserende partij in de keten pakt. Welke rol speelt de functie logistiek binnen de circulaire economie en kan deze als drijvende kracht dienen? En wat vraagt de maatschappij van de logistiek?

Er is in de afgelopen jaren veel bereikt op het snijvlak van Logistiek en CE. Er is veel onderzoek gedaan, veel pilots zijn geïnitieerd en veel organisaties zijn hun operatie aan het omvormen om de circulaire ambities verder in te vullen. Te vaak blijft het echter nog bij afzonderlijke projecten, die geen follow-up krijgen, laat staan dat er sprake is van opschaling. Juist hier is er mogelijk een belangrijke rol voor de Logistiek en wel in twee opzichten:

- De logistieke sector is een topsector en staat voor ongeveer 10% van het BNP en van de werkgelegenheid in Nederland. Als deze sector belangrijke stappen zet op weg naar circulair opereren, heeft dat een enorme invloed op de transitie van de Nederlandse economie als geheel;
- De logistiek functie is bij uitstek die van de verbinding van partijen in ketens en netwerken. Waar op dit moment opschaling van initiatieven uitblijft, komt dit vooral omdat de ketens waarbinnen deze initiatieven zouden kunnen functioneren, niet worden opgezet. Hier ligt een belangrijke rol voor de logistieke discipline en daarmee potentieel een steeds belangrijker verdienmodel voor de sector.

Voor de logistieke sector en functie zijn er echter nog belangrijke vragen te bespreken:

- Wat is er in zijn algemeenheid nodig om de transitie naar een Circulaire Economie te versnellen en welke rol kan de logistiek daarin spelen?
- Tegen welke concrete praktijkvragen lopen spelers aan als het gaat om concrete trajecten en projecten die zij op dit gebied ondernemen?
- Op welke manier kan nader (praktijkgericht) wetenschappelijk onderzoek hierbij helpen?
- Welke concrete beleidskaders vergen aanpassing om in de praktijk verder te kunnen?

Op donderdag 4 november 2021 vond de 4^e Werkconferentie Logistiek beweegt Circulaire Economie plaats. In de conferentie bogen circulaire en logistieke ondernemers, wetenschappers en beleidsmakers zich over de hierboven genoemde, urgente vragen. Naast een korte plenaire introductie gebeurde dit vooral in acht workshops aan de hand van even zo veel concrete praktijk-

cases. Dit – integrale - verslag geeft een zo goed mogelijk beeld van de opbrengst van deze conferentie. Het bestaat uit twee delen:

- een samenvatting van de conferentie op hoofdlijnen. Deze mondt uit in de onderzoek- en beleidsagenda, die vanuit de conferentie kan worden gedefinieerd.
- Het tweede deel is een bijlage, met daarin de details van de besprekingen in elk van de workshops.

2. BELANGRIJKSTE UITKOMSTEN VAN DE CONFERENTIE

Welke nieuwe kansen voor Logistiek en CE zijn er naar voren gekomen?

- “Get the system in the room” blijkt één van de belangrijkste voorwaarden om op het snijvlak van Logistiek en CE serieuze stappen te zetten. Dit vraagt om op een integrale wijze naar de keten te kijken om vanuit dat perspectief de marktkrachten te onderzoeken, in te zetten op passende regelgeving en aan te haken bij de intrinsieke motivatie van de betrokken partijen.
- Het ‘refurbishen’ van retourproducten heeft een groot potentieel: Er kan echter al veel meer dan we vaak denken. Logistieke dienstverleners hebben hier een centrale rol te vervullen door ketenregie te nemen over de retourstromen en afvalproducten.
- Trusted Third Party: Voor het bundelen van afvalstromen lijkt vaak een partij nodig die de schakels in de keten verbindt. Dit biedt kansen voor nieuwe en bestaande partijen in de keten.

Welke belemmeringen kwamen er naar voren en wat kunnen we daaraan doen?

- Veel partijen zien niet wat de consequenties van hun handelingen zijn. Dit belemmert het zicht op waardelekken in de keten maar ook op nieuwe kansen.
- Niet kostenreductie (en korte termijncontracten) moet centraal staan maar de waarde-creatie van de hele keten. Deze waarde staat nog niet centraal in het handelen van de individuele ketenpartijen. Vaak omdat het ontbreekt aan (eenduidige) processen voor het in kaart brengen van deze waarde maar ook omdat het nog niet onderdeel is van bestaande regelgeving.
- Hoe bundel je alle goede ideeën die op de werkvloer bestaan? De praktijkexperts in de dagelijkse (logistieke) operatie hebben het beste zicht op waar er waarde weglekt en waar nieuwe circulaire kansen bestaan. Het binnen én tussen organisaties bundelen van deze kennis wordt in de dagelijkse realiteit onvoldoende gefaciliteerd.

Welke andere aandachtspunten zijn goed om mee te nemen?

- Wat is een constructief perspectief op winst? “Winst is een middel om waarde voor de samenleving te creëren.”
- Het ontbreekt nog aan een uniform materialenpaspoort in Nederland. Dit kan een groot verschil maken voor de circulaire business case.
- De taal die we gebruiken voor het bespreken van economische thema’s is vaak niet passend voor het beschrijven van de logistiek-circulaire uitdagingen en kansen.

- Producenten verantwoordelijkheid en ketenaansprakelijkheid staan nog onvoldoende centraal. Nieuwe regelgeving zal hier een rol gaan spelen maar de vertaling naar de keten zal moeten komen van alle betrokken partijen en de mate waarin zij samen ketenregie kunnen creëren.
- Single-used-plastics blijven een groot punt van kritiek. De verwachting is dat nieuwe wetgeving voor verandering gaat zorgen.
- We kunnen meer leren van Biomimetica: Leren van de processen uit de natuur. Gezamenlijke ketenregie vraagt om een meer organische kijk op organiseren.

3. ONDERZOEK EN BELEIDSAGENDA

De jaarlijkse werkconferenties beogen om problemen te inventariseren waar bedrijven en organisaties die met de transitie bezig zijn tegen aanlopen en om systematisch na te gaan welke onderzoeksvragen gesteld kunnen worden en welke beleidskaders aangepast zouden moeten worden om deze praktijkproblemen op te lossen. Ook tijdens deze 4^e werkconferentie was dat de opzet. Vanuit de workshops komt de onderstaande onderzoekagenda en beleidsagenda naar voren.

Onderzoekagenda

Vanuit de workshops komt een aantal onderzoekgebieden en daarbij horende vragen als urgent naar voren:

1. Samenwerkingsmodellen/eco-systemen: in verschillende cases komt de vraag aan de orde op welke manier de samenwerking tussen ketenpartners effectief vorm kan krijgen. Er is behoefte aan onderzoek naar bestaande en nieuwe modellen, waarbij van belang is hoe partijen elkaar onderling kunnen vertrouwen? Hierbij gaat het om openheid en

transparantie naar elkaar. Maar het gaat ook om de verhouding met vraagstukken en regelgeving op het gebied van marktwerking en concurrentie.

- Deze vraag kwam naar voren in de cases Seenons&Dijkstra Plastics en Aorta Logistics.
2. In het verlengde hiervan is er behoefte aan adequate financiële modellen, waarin op basis van 'true costing/pricing' een integraal beeld van kosten en opbrengsten van bepaalde logistieke veranderingen in beeld kunnen komen.
 - Deze vraag kwam aan de orde in de cases Gemeente Amsterdam-Retourmatrassen, Thermo Fisher-Pharma en Mission Re-use.
 3. Er is veel behoefte aan big-data-onderzoek en daarmee vooral aan effectieve modellen, waarmee dat onderzoek in de praktijk van concrete cases vorm krijgt. Modellen dus, waarin alle beschikbare info makkelijk en effectief kan worden gecombineerd.
 - Deze vraag kwam aan de orde in de case Locibel/Aebi Schmidt en Mission Re-use en is waarschijnlijk ook van belang voor de case Defensie-Kenniscentrum Logistiek
 4. Er is behoefte aan modellen, waarmee snel en effectief een 'ist'-situatie in termen van CE en/of CO2-footprint kan worden gemaakt en daaruit voortvloeiend ook voor een 'soll'-situatie.

- Deze vraag kwam naar voren in de case Defensie-Kenniscentrum Logistiek en had daar betrekking op een CO2-footprint in geval van een missie. Het lijkt echter dat zo'n model ook bredere toepassing zou kunnen krijgen.
- 5. Er is behoefte aan onderzoek dat zich richt op consumenten-beïnvloeding, c.q. manieren waarop gedragsverandering kan worden gestimuleerd.
 - Deze vraag kwam vooral naar voren in de case Mission Re-use.
- 6. Er is behoefte aan onderzoek en/of meningsvorming van meer beschouwende, c.q. meer generieke aard, te weten:
 - a. Hoe kun je op basis van theorie en van best practices in ketensamenwerking de principes hiervan in zogenaamde 'guiding principles' vastleggen, die bepalen op welke wijze ketenpartners met elkaar omgaan?
 - b. Onderzoek naar de ethiek van de logistiek en de rol van de logistiek dienstverlener in de toekomst.

Beleidsagenda

De volgende issues komen vanuit de workshops naar voren als wezenlijk voor de beleidsagenda van overheden:

1. Het wordt in verschillende cases wenselijk geacht dat er platformen zijn waar logistieke dienstverleners elkaar makkelijk kunnen vinden en tot afspraken kunnen komen. De vraag is daarbij welke rol de overheden daarbij te spelen hebben? Kunnen/willen overheden dit faciliteren, c.q. stimuleren? Hoe verhoudt overheidsinterventie zich tot wet- en regelgeving op het gebied van marktwerking?
 - Deze behoefte komt naar voren in de cases Gemeente Amsterdam&Retourmatras, Aorta Logistucs, Seenons&Dijkstra.
2. Er is behoefte aan verandering van regelgeving op het gebied van afval; op dit moment worden retourstromen van gebruikte producten te snel als afval geclassificeerd. Iets soortgelijks geldt voor verpakkingsmateriaal: door te strenge regels is hergebruik van verpakkingen te vaak niet toegestaan.
 - Dit komt naar voren in de cases Gemeente Amsterdam&Retourmatrassen, Seenons&Dijkstra en Thermo Fisher Pharma.
3. De vraag is of en zo ja welke rol de overheid kan spelen bij het samenbrengen van (big) data voor uiteenlopende toepassingen. Nagegaan moet worden welke voorwaarden de rijksoverheid (Ministerie BZK) generiek stelt aan de open beschikbaarheid ('open data') van maatschappelijk belangrijke databronnen en op welke manier deze beschikbaar kunnen komen voor de CE-transitie, ihb in de logistieke sector.
 - Deze vraag komt naar voren in de case Locibel-Aebi Schmidt.
4. De vraag is op welke wijze overheden in aanbestedingen het criterium van circulariteit meenemen.
 - Deze vraag komt naar voren in de case Locibel-Aebi Schmidt

5. De vraag is of er in het kader van Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid en van Verpakkingsbelastingen een prikkel kan worden gecreëerd bij burgers op het gebied van hergebruik.
 - o Deze vraag komt naar voren in de case Mission Re-use.

4. REGIEGROEP : VAN CONFERENTIE NAAR PERMANENTIE

De werkconferentie Logistiek beweegt de circulaire economie is intussen niet meer weg te denken als de omgeving waarin en het moment waarop de praktijk, het onderzoek en het beleid bij elkaar komen om de transitie naar een circulaire logistiek te versnellen. De voorbereiding van de 5^e (lustrum) werkconferentie in het najaar van 2022 is dan ook al weer geagendeerd. Dat is echter niet genoeg. De maatschappelijke opgave om de transitie vorm te geven wordt steeds urgenter. Tegelijk kan juist de logistieke sector en functie hierin een belangrijke rol spelen. Intussen heeft daarom de initiatiefgroep zich omgevormd tot een 'regieteam' beschikbaar voor de Transitieagenda Consumptiegoederen en mogelijk andere Transitieagenda's¹ om deze te ondersteunen in de logistieke aspecten van de transitie naar een Circulaire Economie. Daarbij zal de nadruk steeds liggen op het inventariseren van (logistieke) problemen die zich in de praktijk van de transitie voordoen en het verbinden van die problemen met relevante onderzoeksvragen en met de beleidskaders waarin die problemen spelen. Zo kan relevant onderzoek sneller en effectiever worden geprogrammeerd, kunnen beleidskaders sneller en effectiever worden aangepast, kunnen in de praktijk bestaande problemen dus sneller en effectiever worden opgeruimd en..... als resultaat daarvan dragen we bij aan versnelling van de transitie naar een circulaire economie.

¹ Vanuit de rijksoverheid zijn op dit moment vijf transitieagenda's vastgesteld, te weten voor: Kunststoffen, Consumptiegoederen, Maakindustrie, Bouw en Biomassa en Voedsel.

BIJLAGE WERKSESSIES

A. PROGRAMMA EN OPZET

PROGRAMMA

09.00-09.30	Inloop
09.30-10.30	Plenaire start: Stellingen 'op het scherpst van de snede'
10.30-12.30	Werksessies – ochtendprogramma
12.30-12.45	Op de Zeepkist – Pitches over zaken die u echt moet weten!
12.45-13:30	Netwerk lunch
13.30-15.30	Werksessies – middagprogramma
15.30-16.15	Plenair programma – Wat nemen we mee na vandaag?
16.15-17.00	Netwerk borrel

OPZET VAN DE WERKSESSIES

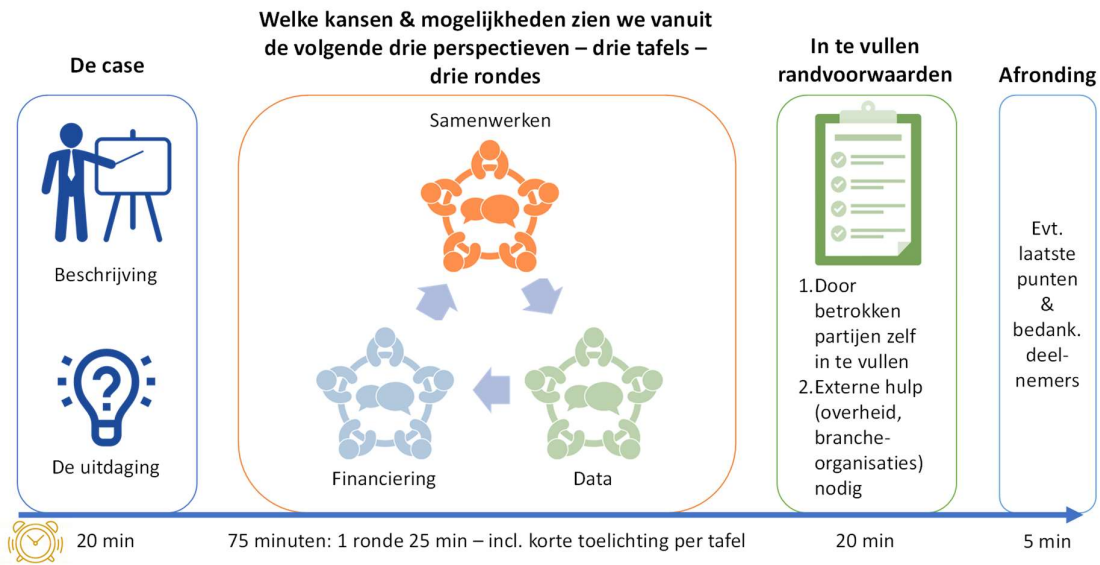
Net als de drie eerdere edities was ook vierde werkconferentie 'Logistiek beweegt de circulaire economie' weer een echte wérk-conferentie, waarvan de kern gevormd werd door negen werksessies.

Tijdens elk van deze werksessies werd een concreet praktijkprobleem ingebracht vanuit de beroepspraktijk van een bedrijf/organisatie. Deelnemers werd gevraagd mee te denken over het praktijkprobleem en de daarbij horende uitdaging vanuit drie perspectieven:

- **Samenwerking:** hoe kan de uitdaging worden gerealiseerd door betere, c.q. andere vormen van samenwerking?
- **Data:** welke data zijn beschikbaar en welke zouden beschikbaar moeten zijn om de uitdaging het hoofd te bieden? Hoe zou deze verkregen kunnen worden?
- **Financiering:** is het bestaande financieringsarrangement voor de casus adequaat?

In elk van deze sessies van twee uur is gewerkt langs de lijnen van onderstaand schema:

- Inbreng van het praktijkprobleem en de daarbij horende uitdaging door de casus-inbrenger (20 minuten);
- Vervolgens werd tijdens de werksessie gesproken over elk van de drie perspectieven: samenwerking, data, financiering.
- Daartoe:
 - o werden drie subgroepen gevormd
 - o in drie afzonderlijke rondes van telkens 25 minuten hield elk van de subgroepen zich bezig elk van deze thema's

<ul style="list-style-type: none"> o waarbij ze elkaar opvolgden: <ul style="list-style-type: none"> ▪ de eerste groep brainstormde over de praktijk ('wat kunnen we straks, wat we nu nog niet kunnen?'), over de beleidskaders voor die praktijk ('hoe moet het beleid meer stimulerend zijn?') en over relevant onderzoek dat gedaan kan/moet 	
---	--

- o worden? ('welke punten moeten we nog onderzoeken?')
 - de tweede groep vulde daarop aan
 - de derde trok conclusies uit het voorgaande.
- o Door te rouleren hebben alle subgroepen zich met elk van de drie perspectieven bezig gehouden.

Hierbij werd de onderstaande werkvorm gehanteerd.

- Tenslotte werden plenair conclusies getrokken in termen van nader in te vullen randvoorwaarden, hetzij door betrokken partijen zelf, hetzij door anderen (externe hulp van b.v. branche-organisaties). Dit werd gedaan op basis van de hieronder weergegeven werkvorm:

Dit verslag is gemaakt op basis van de inbreng die aldus op de verschillende posters is neergelegd.

B. Case-besprekingen: Onderzoek en Beleidsagenda samengevat

In bespreking van de cases is gesproken over de onderzoeksvragen en de beleidskaders die in het kader van elk van deze cases van belang zijn.²

In onderstaand schema is de onderzoek en beleidsagenda die uit de cases kan worden afgeleid samengevat:

² Van elk van de cases is een gedetailleerde rapportage beschikbaar in overleg met de Case-inbrenger; u kunt hierover contact opnemen met Robert Ossevoort van TKI-Dinalog (Ossevoort@dinalog.nl) of met Nanko Boerma van Transactieland (nanko.boerma@transactieland.nl)

Partij	onderzoekvragen	beleidsvragen
Gem. Amsterdam & Retourmatras	<p>specifiek case Retourmatras</p> <p>1. onderzoek hoe de 'ophaalbehoefte' van de burger makkelijk in beeld kan komen</p> <p>2. onderzoek hoe een financieel model werkt, waarin kosten van retourlogistiek worden afgewogen tegen opbrengst van refurbishment, vooral als zo veel mogelijk matrassen 'droog' kunnen worden opgehaald</p> <p>generiek</p>	<p>specifiek case Retourmatras</p> <p>Kan de overheid een platform faciliteren waarop logistieke diensverleners kunnen intekenen op aangeboden retourstromen en hoe is dit financieel aantrekkelijk te maken? Hoe wordt oneigenlijk gebruik hiervan voorkomen door leeg <i>heen</i> te rijden.</p> <p>generiek</p> <p>Welke wijziging is nodig in de regelgeving om retourstromen van gebruikte producten niet automatisch als afval te classificeren?</p>
Seenons & Dijkstra	<p>specifiek case Seenons & Dijkstra Plastics</p> <p>onderzoek of een eco-systeem tot stand kan komen met veel partners: onder welke voorwaarden open kaart spelen en data delen; betrek daarbij ook andere partijen die te maken hebben met pp-food-plastics en ontwikkel een bredere cirkel-loop</p> <p>generiek</p>	<p>specifiek case Seenons & Dijkstra Plastics</p> <p>Welke wijzigingen in regelgeving zijn nodig en wenselijk om het gebruik van recyclaat uit de foodsector in foodverpakkingen mogelijk te maken?</p> <p>generiek</p> <p>Moet en kan de overheid optreden als ketenregisseur of hierin faciliteren?</p>
Locibel - Aebi Schmidt	<p>specifiek case Aebi Schmidt?</p> <p>onderzoek big data-aanpak waarbij alle beschikbare info (meteo, ecologische impact, wegkarakteristiek wordt gecombineerd voor maximaal strooiresultaat/minimaal impact</p> <p>generiek</p>	<p>specifiek case Aebi Schmidt?</p> <p>Welke rol kan en moet de overheid spelen bij het samenbrengen van data die gladheidsbestrijders nodig hebben voor een succesvol servicemodel?</p> <p>generiek</p> <p>Welke rol speelt circulariteit als criterium in tenders op gemeentelijk en provinciaal niveau; welke argumenten geven gemeentes om dit wel of niet te hanteren?</p>
HU & Vakglas-Recycling	<p>specifiek case circulaire bouwlogistiek</p> <p>-</p> <p>generiek</p>	<p>specifiek case circulaire bouwlogistiek</p> <p>-</p> <p>generiek</p>

Aorta Logistics	specifiek case stedelijke circulaire afvalverwerking	specifiek case stedelijke circulaire afvalverwerking
	1. onderzoek de mogelijkheden voor een samenwerkings-/regie-model waarin alle relevante partners (voor afvalverwerking)	Welke initiatieven ontplooit A'dam of zou A'dam moeten ontplooiën om samenwerking van logistieke dienstverleners voor de last mile te verstevigen en wordt daarbij ook gekeken naar vervoer over water?
	bereid zijn samen te werken en data te delen.	Hoe bevordert A'dam horizontale logistieke samenwerking tussen retailers?
	2. onderzoek welke datastromen op dit moment praktisch al be-	
	schikbaar zijn.	Is het zinvol en haalbaar om white label bezorging in de last mile aan te besteden?
	generiek	generiek
Defensie - Kenniscentrum Logistiek	specifiek case Defensie	specifiek case Defensie
	doe een 'ist'-onderzoek naar CO2-footprint van een missie maak een 'soll'-model voor minimale footprint per missie: wat neem je mee terug; wat laat je lokaal; hoe benut je wat je achterlaat (3D-printing) en hoe beïnvloedt dat lokaal ondernemerschap	Welke rol kan het Platform Defensie-Bedrijfsleven spelen bij het ondersteunen van Defensie bij duurzaamheidsinitiatieven.
	generiek	generiek
Thermo Fisher - Pharma	specifiek case Thermo Fisher Pharma	specifiek case Thermo Fisher Pharma
	onderzoek hoe een integrale ketenbenadering eruit zou kunnen zien, met daarin: (1) overzicht van goederen stromen, (2) de moge-	Welke wijzigingen in regelgeving zijn nodig om hergebruik van 'pharmaplastic' in de pharma zelf mogelijk te maken?
	lijkheden voor #scheiden en #hergebruiken, (3) geldstromen	Hoe kan de goedkeuring van nieuwe verpakkingen en materialen versneld worden, zodat dit geen belemmering voor groene innovatie vormt?
	generiek	Welke prikkel kan de overheid geven het recyclen van complexe stromen aantrekkelijk te maken ten opzichte van eenvoudige, of is dit onwenselijk?
	generiek	generiek
Jelmer - Mission Reuse	specifiek case Mission Re-use	specifiek case Mission Re-use
	1. onderzoek big data: #type verpakkingen, #exemplaren per type 2. onderzoek business/financieringsmodellen, op basis van true costing/pricing 3. onderzoek waarde/waardering in elk deel van de keten 4. onderzoek hoe de consument met instrument van pain&gain gestimuleerd kan worden tot gedragsverandering	Valt er via de UPV pf verpakkingsbelastingen een prikkel te creëren (of is deze er al?)
	generiek	generiek
Cees Machielse en Matthias Olthaar	specifiek case Slow Logistics	specifiek case Slow Logistics
	1. doe onderzoek naar de ethiek van de logistiek met vragen als (a) is logistiek niet gewoon te goedkoop? (b) moet logistiek niet vooral de discipline van het minimaliseren van transportbeweging zijn? (c) wat wordt de rol van de logistiek dienstverlener?	
	generiek	generiek
	Hoe kun je op basis van theorie en best practices geslaagde ketensamenwerking vastleggen in giding principes?	

